

“Landbruget har i disse år i udsigt til økonomiske problemer: Produktivitetsvæksten, der historisk har været høj, har gennem den seneste årrække været kraftigt faldende. Dette betyder sammen med øgede omkostninger og faldende afregningspriser, at der er pres på afkastet af den egentlige drift. I fravær af reale kapitalgevinster på landbrugsejendomme kan dette føre til negativt samlet afkast af drift og ejerskab. <...>

For at sikre en fremtidig udvikling i landbruget, som er bæredygtig i såvel økonomisk som miljømæssig forstand, er der behov for ændringer i landbrugets rammevilkår. Erhvervet skal i højere grad ligestilles med andre erhverv, samtidig med at miljøforhold og landskabelige værdier sikres ved omkostningseffektiv regulering.”

Fra kapitlet, “Landbrug”, Økonomi og Miljø 2010

I politikernes kværn og mediernes malstrøm

Af Thomas Larsen¹

Vismændene skal begå sig i et komplekst samspil med massemedierne og politikerne på Christiansborg. Selv om der ofte har været spændinger mellem vismændene og skiftende regeringer i de sidste 50 år, har der generelt stået stor respekt om vismandsinstitutionen. Spørgsmålet er, hvordan vismændene skal agere i fremtiden, hvor tempoet i medierne forceres og de politiske fronter mellem rød og blå trækkes skarpt op: Skal vismændenes tilbagetrukne og ophøjede position fastholdes – eller skal de være mere aktive og synlige?

Velstand er overgangsstadiet fra fattigdom til utilfredshed

Med de ord sammenfattede den tyske økonom og matematiker Helmar Nahr et af paradokserne ved efterkrigstidens eksplosive velstandsstigning. I takt med at der blev råd til at investere i sygehuse, ældrepleje, skoler, universiteter, infrastruktur og skabe et fintmasket socialt sikkerhedsnet, blev diskussionerne om tilrettelæggelsen af den økonomiske politik ikke mere fredelige, men tværtimod mere intense.

Få steder førte velstanden til en så massiv velfærd som i Norden og Danmark, og med Helmar Nahrs ord i baghovedet kan det ikke undre, at vismændene i 50 år ofte har befundet sig i epicentret af debatterne om den optimale økonomiske politik og den rette fordeling af velfærd.

Et blik på dåbsattesten viser, at vismændene kom til, da grundsporet til det moderne velfærdssamfund var lagt. Historikere kan fortsat skændes længe om, hvilke politikere og administratorer der skal have ære – eller skyld – for etableringen af velfærdssamfundet, så den diskussion skal

---

¹ Politisk kommentator ved Berlingske

der ikke bruges papir på her. Derimod kan det konstateres, at vismandsinstitutionen med perfekt timing kom til verden, da regningen skulle betales efter de første markante investeringer i det nye samfund.

Styring af udgifterne

Vismandsinstitutionen blev grundlagt i Viggo Kampmanns tid som statsminister.

Fra 1953 til 1960 fungerede den begavede og iderige økonom som finansminister og strateg for de to socialdemokratiske partiformænd og statsministre, først Hans Hedtoft og dernæst H.C. Hansen.

Navnlig fra slutningen af 1950erne blev Kampmann hovedkraften bag en ekspansiv politik – bl.a. med indførelsen af nye afskrivningsregler, som fik virksomhederne til at investere – og han fik for alvor fyret op under en træg dansk økonomi, som havde kørt i slæbegræd siden krigsårene. Med sine initiativer var han med til at kickstarte økonomien, så Danmark kunne blive koblet på den gunstige udvikling, som var i gang i Europa.

I Viggo Kampmanns korte periode som statsminister fra 1960 til 1962 blev det dog klart, at ekspansionen var svær at styre, og set i tilbageblikket er der en indre logik i, at vismændene kom til at virke fra 1962, da han blev tvunget til at træde tilbage efter sit andet hjerteanfald. En nedslidt Kampmann måtte underskrive dimissionspapirerne fra sin sygeseng på Sundby Hospital, så Statsministeriet kunne overtages af Jens Otto Krag.

Inden Kampmann definitivt måtte give op, havde Krag måttet vikariere for den sygdomsramte statsminister, og det lykkedes for vikaren at bane vej for et større indgreb. Presset på økonomien var imidlertid så stort, at Krag som ny regeringschef hurtigt måtte fokusere på at få gennemført et nyt omfattende indgreb – helhedsløsningen – som kom på plads i begyndelsen af 1963.

Næsten symbolsk for den nye vismandsinstitutions centrale opgave med at overvåge dansk økonomi og komme med forslag til den økonomiske

politik, gik de tre første vismænd – professorerne Carl Iversen, Erik Hoffmeyer og Søren Gammelgaard – direkte ind på scenen og anbefalede en samlet løsning.

Had-kærlighed

Lige fra den tid har vismænd og politikere levet i et had-kærlighedsforhold, og ofte har stemningen været bestemt af, om de ledende politikere har kunnet fundet støtte til deres politisk hos vismændene eller det modsatte.

Generelt har der stået respekt om de vise mænd, som på skift har indtaget de fremmeste pladser i formandskabet. I tilbageblikket vil man kunne se, at vismændenes analyser og ideer ofte er blevet overtaget af politikerne på Christiansborg. Det er ikke altid sket smertefrit. Ofte har politikerne givet ondt af sig, når vismændene har kritiseret den førte politik eller fremlagt folkeligt upopulære forslag til at konsolidere økonomien.

Skiftende statsministre har forsøgt at kortslutte de debatter, som vismændene har sat i gang, og ikke så få finansministre har hvæset ord som lyselukkere og mørkemænd, når vismændene har påpeget svagheder i en regerings politik. Angrebene har ikke nødvendigvis bundet i, at politikerne har været uenige med vismændene, men politikere lever som bekendt i en virkelighed, hvor de skal kunne sælge deres politik til vælgerne, og hvor de får kontant afregning mindst hvert fjerde år.

Enhver regeringschef vil gerne kunne sige, at det går godt med økonomien, når han og ministerholdet har nået det punkt, hvor de ikke længere kan skyde skylden på forgængerne. Og ethvert ministerhold vil have tendens til at skubbe upopulære beslutninger foran sig, mens vismændene – uden at skulle skelne til regeringens mulighed for at finde tilslutning hos vælgerne eller fremtrylle 90 mandater på Borgen – alene har til opgave at offentliggøre deres vurderinger ud fra en streng faglig vurdering. Med så forskellige udgangspunkter kan kontroverser ikke undgås, men er så at sige indbygget i systemet.

Økonomi i centrum - igen

Ser man tilbage, har der været betydelig forskel på, hvor hurtigt eller langsomt advarsler eller ideer fra vismændene har været om at synke ind i det politiske system, hvilket bl.a. har handlet om, hvor harmonisk eller dysfunktionelt partierne har arbejdet sammen, ligesom styrker og svagheder hos de enkelte regeringer har haft meget at sige.

Til tider har stærke regeringer hurtigt realiseret anbefalinger fra vismændene. Til andre tider har en viljefast regeringschef blokeret. Når vismændene havde svært ved at vinde gehør hos Anders Fogh Rasmussen i nul-lerne, og når deres advarsler mod en overophedning af økonomien blev overhørt, skyldes det ikke, at Fogh var svag, men snarere at han i kraft af VKO-alliancen rådede over en så sammentømret koalition, at han kunne føre økonomisk politik uden at tage de store hensyn til kritikerne.

Med sin kontraktpolitik blev Fogh en regeringschef, som lovede danskerne forbedret velfærd og residerede over en offentlig sektor med vokseværk. Bagefter måtte efterfølgerne – først Lars Løkke Rasmussen og siden Helle Thorning-Schmidt – trimme og barbære, da finanskrisen kom rullende og udløste efterkrigstidens værste økonomiske tilbageslag.

Med finanskrisens indtog blev der sat punktum for et årti, hvor værdipolitik – læs: udlændingepolitik – spillede en usædvanlig rolle. Tilbage-slaget betød, at det med et slag var slut med bemærkninger om, at det gik så godt, at de økonomiske lærebøger burde skrives om, og siden har dansk politik igen handlet om at få kassen til at stemme, præcis som det var opgaven for Jens Otto Krag, Hilmar Baunsgaard og navnlig Anker Jørgensen, som i 1970'erne blev konfronteret med så store økonomiske kriser og fik kortsluttet sine parlamentariske muligheder så meget, at han blev nødt til at give op. Derpå fulgte to årtier, hvor først Poul Schlüters regeringer i 1980'erne og dernæst Poul Nyrup Rasmussens ministerhold i 1990'erne fik gennemført en succesrig genopretning.

Set i et historisk løb er vi med finanskrisen kommet tilbage til en hverdag, hvor håndteringen af økonomi igen blevet det afgørende omdrejningspunkt i dansk politik.

Vismænd i medierne

395

Fra starten har vismændene ikke alene spillet en væsentlig rolle for politikerne, men i høj grad også for medierne. For journalister stod det tidligt klart, at analyser fra vismændene kunne trække overskrifter og bruges til at få sat sylen ind i skiftende regerings økonomiske politik. Kort sagt, vismændenes rapporter rummede ofte journalistisk stof med relevans for en stor offentlighed.

Og hermed er vi fremme ved endnu en arena, som vismændene har skullet optræde i. De har ikke alene skullet indgå i et komplekst sam- og modspil med politikerne. De har også skullet begå sig i de massemedier, som skiftende vismænd har set på med lige dele reservation, fascination og frygt.

En forklaring på det ambivalente forhold handler om specialistens modstand mod at skulle forenkle sit stof til et punkt, hvor budskabet kan gå gennem medierne og nå ud til et stort publikum. I den proces forsvinder mellemregninger og nuancer. Og det gør ondt på eksperter.

Dertil kommer, at journalisterne ikke altid har haft forudsætninger for at forstå stoffet. Husker man tilbage på fjernsynets barn- og ungdom, er der en grund til, at danskerne på de kornede billeder fulgte journalister som f.eks. Hans Bischoff og Uffe Ellemann-Jensen, som rent faktisk evnede at forstå og formidle økonomiske fakta.

I dag er dækningen af økonomi blevet mere intensiv og kompetent, men der er fortsat mangel på journalister, som forstår de økonomiske rapporter. De skarpeste økonomiske reportere og kommentatorer har stort set alle en akademisk uddannelse med i bagagen, og ser vi frem, kommer pressen til at opruste, hvis den for alvor skal løfte opgaven med at gøre økonomisk stof forståeligt for et bredt publikum. Selv om en del redaktører næppe vil indrømme det, er der fortsat et uddannelsesmæssigt efterslæb.

Ekspertens dilemma

Det har dog ikke alene været journalisterne, som har stået overfor udfordringer, når det økonomiske stof skulle formidles. For økonomerne har der også været tale om en tilvænning. I medierne er der ikke plads til at fremlægge doktordisputater, og det kræver professionel kommunikation at kunne skære budskaber til, så de både kommer ud over rampen og rummer de nødvendige forbehold.

Publicisten Alfred A. Knopf sagde engang, at en økonom er en mand, som forklarer det indlysende med uforståelige vendinger, og i tidens løb synes en del økonomer at have taget denne definition til deres hjerte og gjort den til en leveregel i deres formidling af økonomisk stof.

Når det er sagt, er mange økonomer dog også gået den modsatte vej og har arbejdet hårdt på at lære at kunne forklare svære sammenhænge i de korte formater, som gælder i massemedierne. Flere vismænd har været fremragende pædagoger, og forud for offentliggørelsen af de økonomiske rapporter er der – for det meste – gjort en vellykket indsats for at gøre analyserne tilgængelige og konklusionerne klare for andre end fagøkonomer. I de lykkeligste stunder har medier og økonomer fundet hinanden i et næsten folkeoplysende samspil.

Og så hører det i øvrigt med til historien om mediernes dækning af økonomi, at vismænd og andre økonomiske eksperter ikke kun har fået taletid i de korte nyhedsindslag i de elektroniske medier eller i aviserens nyhedsartikler. I takt med, at medierne har øget dækningen af dansk og international økonomi, er der blevet satset mere på større indslag i radio og tv samt længere analyser i dagspressen, ligesom økonomer ofte inviteres indenfor i tv-studierne til grundige diskussioner af økonomiske planer og reformer. Her kan de optræde som sande eksperter, der får tid til at folde stoffet ud, ligesom de i aviserne kan stille op til længere interviews, hvis de da ikke allerede er blevet bedt om at skrive egne klummer.

Alt i alt er dækningen blevet løftet.

Magtfulde vismænd

Har vismændene så sat sig spor, når de er trådt op foran politikerne eller er gået i medierne? Ja, man skal ikke tage fejl af, at økonomer, og især vismænd, har magt. Ser man tilbage på vismændenes mere end 100 rapporter gennem de sidste 50 år, har de kontinuerligt sat væsentlige dagsordener og banet vejen for store konkrete ændringer i den konkrete økonomiske politik.

Som nævnt har ikke alle politikere været lige lydhøre. I de senere år er især Anders Fogh Rasmussen blevet kritiseret for at have haft for lidt fokus på den økonomiske politik i sin tid som statsminister. Han udfordrede sine modstandere i værdipolitikken og skærpede linjen i Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Ifølge økonomerne svigtede Fogh ved ikke at vise tilstrækkelig rettidig omhu i styringen af de offentlige udgifter, ligesom han er blevet kritiseret for ikke at gennemføre de nødvendige strukturreformer. Fogh anstrengte sig ikke nok for at gøre de gode tider bedre, lyder anklagen i dag.

Ikke desto mindre præsterede han et vigtigt resultat, da han i forsommeren 2006 kunne notere sig brede forlig om globaliseringsaftalen og velfærdsaftalen. Med den sidste aftale lykkedes det at reformere efterlønnen og koble danskernes stigende levealder sammen med tidspunktet for deres tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet.

Princippet er såre simpelt: Lever vi længere, skal vi også arbejde længere, for ellers vil vi stille og roligt få mere tid udenfor end på arbejdsmarkedet, og det bliver i længden dyrt for samfundet. Alligevel var det ingen selvfølge at få knæsat princippet.

Indtil velfærdsaftalen blev en realitet, havde det været forbundet med livsfare for politikere at tale om reformer af efterløns- og pensionsalderen. Sporene fra Poul Nyrup Rasmussens eklatante brud på sin efterløns-garanti fra valgkampen i 1998 skræmte og havde gjort opgør med efterlønnen tabubelagt blandt politikerne på Christiansborg.

I forløbet, som førte frem til velfærdsaftalen, kom økonomer til at spille en central rolle. Vismændene skubbede på og opfordrede til reformer, men politikerne lå underdrejet. Så blev Velfærdskommissionen nedsat, og kommissionens økonomiske eksperter udarbejdede rapporter, ind-

398 kaldte til pressemøder, rejste rundt i landet og optrådte flittigt i medierne, og de fik efterhånden gjort det klart for danskerne, at det var nødvendigt at ændre på tilbagetrækningsalderen, hvis vi også skulle kunne finansiere velfærden i fremtiden.

Torben M. Andersen og Nina Smith – som begge havde fået dyrebar træning fra deres tid som vismænd – kom til at fungere som kraftfulde pædagogiske motorer og trak reformforslagene gennem den offentlige debat.

Ser vi på de senere års vigtigste reformer – det vil sige genopretningspakken med halveringen af dagpengeperioden fra 2010, tilbagetrækningsreformen fra forsommeren 2011 eller skattereformen fra foråret 2012 – har vismændene hver gang spillet vigtige roller som idemagere og ambassadører for reformerne.

Kun når det gælder boligskatterne, er politikerne konsekvent vejet udenom. Trods mange velmente råd er det ikke lykkedes for vismændene at overbevise politikerne om, at skat i højere grad bør flyttes fra arbejde til mursten.

Store udfordringer venter

Forude venter et langt træk, før balancen i dansk økonomi er genoprettet. Af samme grund kan der argumenteres for, at vismændene – trods deres gennemslagkraft – ikke har formået at sætte scenen tilstrækkeligt effektivt, ligesom politikerne kan kritiseres for ikke at have været handlekraftige nok.

Reelt er diskussionen mere nuanceret, for der er gennemført væsentlige reformer og initiativer.

I sin tid som statsminister fra 2009 til 2011 lykkedes det for Lars Løkke Rasmussen at gennemføre genopretningspakken og tilbagetrækningsreformen. Han fik dermed drevet væsentlige strukturreformer frem på et tidspunkt, hvor de færreste – og vel ikke engang vismændene selv – havde troet, at det kunne lade sig gøre at finde flertal for så store reformer.

Dansk Folkeparti var med til at bære reformerne, og på et møde i Finansudvalget i Folketinget, hvor vismændene var mødt op, kunne Kristian Thulesen Dahl ikke dy sig. Han konstaterede, at VK-regeringen og Dansk Folkeparti havde lyttet til anbefalingerne fra vismændene og loyalt gennemført reformerne af hensyn til soliditeten i dansk økonomi – og se nu, hvordan det var gået, tilføjede han. På det tidspunkt var VKO-alliancen i strid modvind hos vælgerne, og fagbevægelsen kørte sammen med S og SF en massiv kampagne rettet mod reformerne, som S og SF i øvrigt senere blev nødt til at overtage og forsvare, da regeringsmagten var vundet.

I samme periode angreb ikke blot Enhedslisten, men også centrale politikere fra S og SF i flere omgange vismændene for udelukkende at præsentere borgerligt-liberale råd. Kritikken stilnede af, da regeringsmagten var erobret, og nye ministre fra S og SF pludselig stod med ansvaret for at få budgetterne til at balancere.

Som den italienske satiriker og skribent, Carlo Manzoni, engang bemærkede, er der intet, som ændrer et partis linje så meget som overgangen fra opposition til regering...

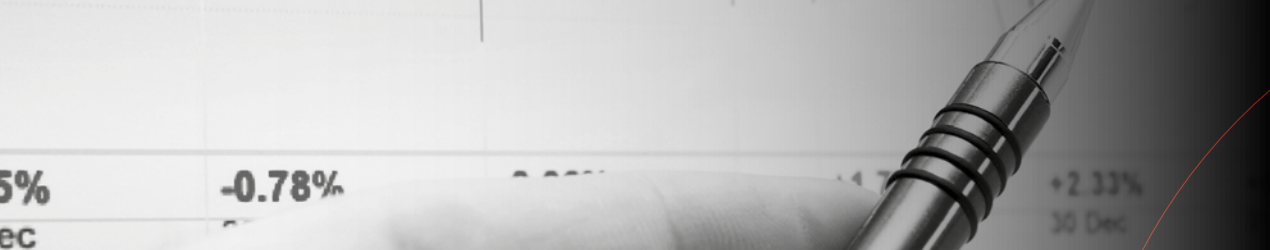
Politikerne lytter - også til økonomer

Til økonomernes lettelse har Helle Thorning-Schmidt som statsminister overtaget hovedlinjen i den økonomiske politik fra Lars Løkke Rasmussen.

Som nyvalgt regeringschef i efteråret 2011 måtte hun korrigere sine økonomiske planer fra tiden i opposition, ligesom hun blev tvunget til at luge grundigt ud i sine valgløfter.

Thorning blev tilskyndet til skiftet af den radikale leder, Margrethe Vestager, som forud for valget havde været uhyre præcis og determineret i sine krav til stram budgetstyring og strukturreformer. Vestager blev cheffarkitekten bag SRSF-regeringens økonomiske politik, hvor der blev lagt vægt på gennemførelse af reformer og benhård budgetkontrol.

Et eksempel er budgetlovene, som SRSF-regeringen fik på plads i foråret 2012 sammen med Venstre og Det Konservative Folkeparti. Fremover skal der være en fast øvre grænse for udgifterne i stat, regioner og kom-

400 muner. Udgiftslofterne skal vedtages af Folketinget og gælde fire år frem – hvilket skal modvirke, at udgiftsvæksten fortsætter med at overskride det planlagte, sådan som det har været reglen i en lang årrække.

Også vismandsinstitutionens funktion som “finanspolitisk vagthund” er blevet skærpet. Læser man L 167 – forslag til lov om ændring af lov om Det Økonomiske Råd og Det Miljøøkonomiske Råd, som blev vedtaget i forsommeren 2012 med støtte fra alle partier, bortset fra Enhedslisten – kan man se, at Det Økonomiske Råd fremover skal have en mere fremtrædende plads i vurderingen af finans- og udgiftspolitikken. Vismændene skal således vurdere, om den førte økonomiske politik er holdbar. De skal vurdere, om udgiftslofterne stemmer med de finanspolitiske målsætninger, og om de vedtagne udgiftslofter bliver overholdt.

Lovforslaget blev fremsat af økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager, som stort set konsekvent har støttet anbefalingerne fra vismændene. Ganske sigende hed et af de Radikales slogans forud for valget i 2011 – “vi lytter – også til økonomer”.

Sloganet kunne med lige så god ret veksles til – “vi lytter - især til vismændene” – og hos mange økonomer vil der være en selvstændig pointe i, at vismandsinstitutionen i sit 50 års jubilæum har fået netop Margrethe Vestager som øverste politiske chef. Udover hendes lydhørhed overfor vismændenes forslag, er hun leder af det parti, som kæmpede for oprettelsen af et uafhængigt økonomisk råd og fik det etableret.

At det radikale pres har kostet dyrt for S og SF, er en anden historie. De to partier har været tæt på at knække ryggen på at skulle opgive valgløfter og slå ind på en ny kurs. Begge fik en historisk ringe start på deres tid i regering og måtte i løbet af det første år i regering vinke farvel til titusinder af frustrerede vælgere.

Præcis som Kristian Thulesen Dahl oplevede det, har socialdemokrater og SF'ere mærket, at det kan være svært at følge rådene fra vismændene og samtidig bevare vælgernes opbakning...

Skarpe frontlinjer

Fremover venter nye udfordringer. De seneste års reformpolitik og fokus på budgetdisciplin skal kombineres med en bedre konkurrenceevne i både den private og offentlige sektor. Der skal sættes mere på uddannelse, forskning og innovation. Og der skal gennemføres en grøn omstilling, som fører til en bedre udnyttelse af energien og resulterer i ny grøn teknologi, som danske virksomheder kan tjene penge på ude i verden.

Også på det grønne felt får vismændene en vigtig rolle at spille, efter at vismandsinstitutionen har overtaget Institut for Miljøvurdering (IMV). Instituttet blev oprindeligt ledet af den danske politolog og forfatter Bjørn Lomborg, kendt for bogen "Verdens sande tilstand", som udløste et voldsomt internationalt opgør med forskere og miljøforkæmpere.

I fremtiden skal det Det Miljøøkonomiske Råd belyse samspillet mellem økonomi og miljø samt effektiviteten i miljøindsatsen. Dermed får vismændene en aktie i de udfordringer, som dagens og morgendagens politikere skal forholde sig stadigt mere direkte til.

På ét punkt vil vismændenes pres på politikerne dog aftage. I hvert fald for en tid. Midt under det store 50 års jubilæum udsendte vismændene i 2012 rapporter med et budskab, som kom bag på mange: Groft sagt var beskeden fra vismændene, at politikerne havde gennemført så store reformer, at behovet for nye reformer var mindsket.

Argumentationen faldt i to dele. Dels var reformbehovet for at forbedre de offentlige finanser objektivt set blevet mindre med politikernes initiativer, mente vismændene. Dels ville det kræve en svær tilpasning for dansk økonomi at absorbere yderligere tiltag i retning af at øge arbejdsudbuddet.

Ironisk nok udløste budskabet masser af debat – og kritik. I kritikernes øjne var vismændenes vurdering ikke rigtig, for dansk økonomi behøver efter deres mening flere reformer, og endelig mente kritikerne, at vismændene ud fra en taktisk synsvinkel var dybt naive, når de lettede reformpresset på politikerne. Dermed risikerede vismændene at give de folkevalgte en kærkommen undskyldning for at neddrogle ambitionerne til skade for muligheden for at føre en ansvarlig økonomisk politik, lød kritikken.

402 Vismændene afviste på deres side, at de skal tænke taktisk. De skal alene fremlægge saglige analyser, som politikerne må tage bestik af, lød forsvaret.

Alt i alt behøver man ikke være en politisk Einstein for at konstatere, at debatten om tilrettelæggelsen af den økonomiske politik næppe bliver mindre intens i de kommende år, hvor vi som nation ikke alene skal kæmpe med indre udfordringer i form af en demografisk udfordring med flere ældre og færre unge, men også står over for ydre udfordringer som følge af en mere intens global konkurrence fra nye økonomiske kraftcentre.

Derfor er der også grund til at fokusere på svaghederne i interaktionen mellem vismændene, medierne og politikerne. For der er svagheder.

Som sagt er der i de seneste år blevet produceret vigtige løsninger i forsøget på at tackle den økonomiske krise, men vejen dertil har været stenet, og ser man på medie billedet, har debatterne om økonomien ofte været polariseret, hvilket ikke kun skyldes politikernes optræden, men i høj grad også medierne.

Politisk set har brudfladerne mellem rød og blå blok været skarpere i de senere år, men medierne har ikke netop gjort forskellene mindre i deres dækning af politik og økonomi, men har tværtimod forstærket og dramatiseret konflikterne.

En forklaring er, at konkurrencen i medie verdenen aldrig været hårdere. Nok satses der på analyser, baggrund og perspektiv, men i sin kerne har nyhedsjagten aldrig været mere forceret. Nyheder sælges i dag på nye platforme, hvor konkurrencen om at komme først ikke længere tælles dage og timer, men i minutter og sekunder. Dertil kommer, at medierne – og især aviserne – har satset mere på at profilere sig ved at trække deres holdningsmæssige og ideologiske udgangspunkter skarpere op. I dag går der ikke lang tid, før nyheder er udstyret med analyser og kommentarer, som igen kommenteres af et stort antal vælgere på avisernes hjemmesider eller på de sociale medier. Det har resulteret i mere debat, hvilket burde være godt for folkestyret, men mange digitale diskussioner har det med at blive rå og uforsonlige.

Nogle vil sige, at det ikke er nyt. Medierne har altid været håndfaste i deres reportager og kommentarer, ligesom politik i alle dage har været en kontaktsport. Den tidligere radikale leder, Niels Helveg Petersen, som kan tage en del af æren for genopretningen af dansk økonomi under Poul Schlüter og Poul Nyrup Rasmussen, henviste ofte til Løgstrups gamle citat om, at politik er en organiseret magtkamp, mens Ritt Bjerregaard engang udtalte, at politik ikke er damete med blødt brød.

Kort sagt, der har altid været – og vil altid være – et element af brutalitet i politik, men det er min påstand, at medier og politikere i fællesskab trækker frontlinjerne skarpere op. Hvilket ikke kun er en dansk trend, men i høj grad også en international udvikling.

Svagelige økonomer?

Stillet over for en udvikling, hvor medierne agerer hurtigere end nogensinde før, og hvor politikerne ofte er engageret i permanent valgkamp, synes flere økonomer at have fået nervøs mave. Hvilket ikke er godt for økonomerne, men endnu værre for offentligheden.

I de sidste valgkampe har vi set eksempler på økonomer, som har trukket stikket og nægtet at udtale sig til medierne. Her taler vi ikke om vismændene, der traditionelt melder sig ud af den offentlige debat under valgkampe, men om centrale økonomer, som har henvist til, at de ikke vil misbruges i det politiske spil om magten.

Synspunktet er måske forståeligt, når man ser på, hvordan økonomer til tider bliver brugt, misbrugt eller misforstået, men det er ikke desto mindre stærkt bekymrende, når økonomerne trækker sig tilbage til elfenbenstårnene på universiteterne, for taberne bliver offentligheden - borgerne - som ikke får pejlemærker at navigere efter og risikerer at falde som de første ofre i valgkampens talkrige.

Er vismændene nok til stede?

Når det gælder vismændene, er der grund til at diskutere, hvor vidt de er tydelige nok og tilstrækkeligt til stede i diskussionerne om tilrettelæggel-

404 sen af den økonomiske politik. Det bør også debatteres, om karenstiderne, hvor vismændene holder sig på afstand af medierne og ikke udtaler sig offentligt, er mere til gavn for vismændene end for offentligheden.

Siden starten i 1962 har det været et afgørende kriterium, at vismændene skal repræsentere den ypperste sagkundskab, og at de kun udtaler sig på en sikker faglig baggrund. Dertil kommer, at institutionen skal optræde uafhængigt af det politiske system.

Skiftende overvismænd har vogtet over disse dyder, først og fremmest fordi de har ønsket at beskytte den høje faglighed, men de har nok heller ikke været blinde for, at den tilbagetrukne position er bekvem, ligesom den - paradoksalt nok - kan give større gennemslagskraft, når de endelig melder ud. I den forstand kan det være klogt ikke at blive en permanent deltager i den daglige polemik. De samme overvejelser gælder i øvrigt for en nationalbankdirektør, som også skal passe på sin uafhængighed og eksklusivitet, så budskaberne fra Nationalbanken får ekstra vægt, når de kommer.

Svagheden ved systemet er, at vigtige økonomiske spørgsmål forbliver ubesvaret eller besvares for sent af landets fremmeste eksperter. I væsentlige debatter kan der mangle udmeldinger fra den institution, som på papiret burde forsyne offentligheden med de sagligt stærkeste og politisk mest uafhængige vurderinger.

Spørgsmålet er om vismændene bør ændre kurs?

Et kursskifte vil ikke være let, og der er mange argumenter imod at ændre på en praksis, som har holdt i et halvt århundrede. Men uden mere markant deltagelse risikerer offentligheden, at vismændene ikke i tilstrækkelig grad er på banen, når planer og initiativer i den økonomiske politik debatteres i medierne eller forberedes på Christiansborg.

